

Nowe stanowisko *Botrychium lunaria* (Ophioglossaceae) w północnej Polsce

Botrychium lunaria (L.) Sw. (podejrzon księżycowy) to gatunek psylota, który jest niewielką byliną. Z jego kłącza wyrasta co roku wyłącznie jeden liść rozdzielony na część asymilacyjną i zarodnionośną. Część płonna liścia jest błyszcząca, pojedynczo pierzasta o odcinkach szeroko półksiężycowatych z klinowymi nasadami. Część zarodnionośna występuje w postaci szczytowej wiechy i jest 2–3 krotnie pierzasto rozgałęziona (PIĘKOŚ-MIRKOWA & MIREK 2006). Podejrzon księżycowy jest gatunkiem charakterystycznym dla muraw bliźniczkowych z rzędu *Nardetalia* (MATUSZKIEWICZ 2005). Zasięg jego występowania obejmuje przede wszystkim obszar Europy, środkową Azję oraz zachodnią część Ameryki Północnej (MEUSEL i in. 1965).

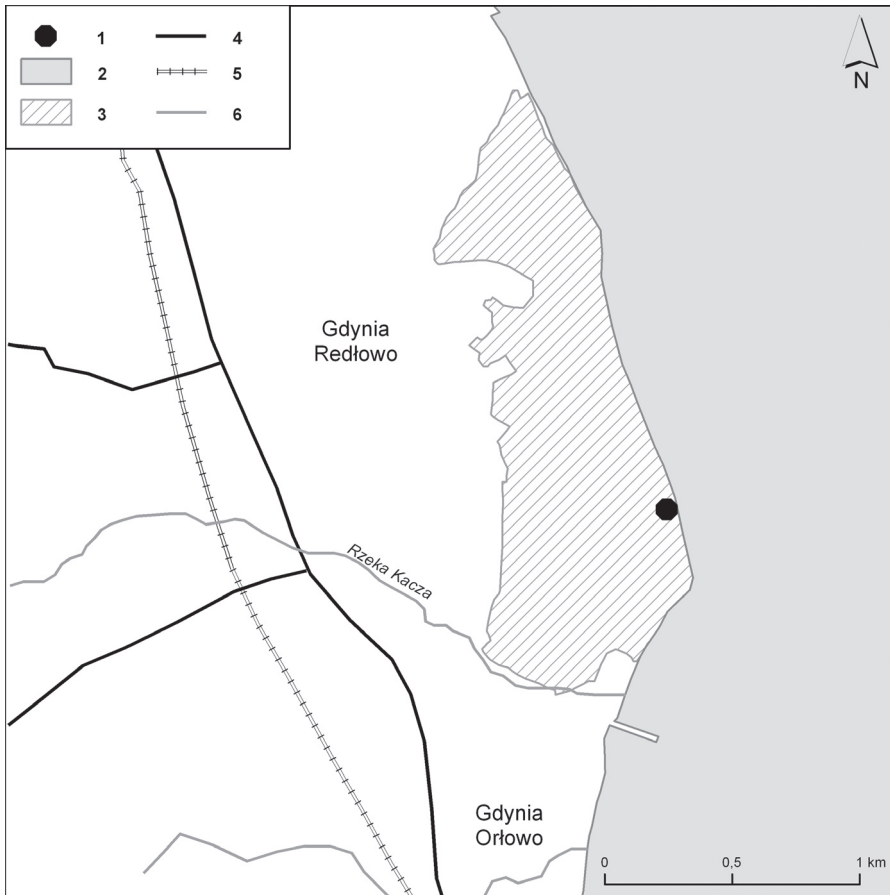
Botrychium lunaria jest w Polsce gatunkiem rzadkim, występującym w rozproszeniu w całym kraju (ZAJĄC & ZAJĄC 2011). Jest on objęty ścisłą ochroną prawną (ROZPORZĄDZENIE... 2012). Podejrzon księżycowy znajduje się również na „czerwonej liście” roślin naczyniowych Polski (ZARZYCKI in. 2006) oraz Pomorza Gdańskiego (MARKOWSKI & BULIŃSKI 2004). Na obu wymienionych listach ma status gatunku narażonego (kategoria odpowiednio V i VU). Pomimo szerokiego zasięgu występowania, liczba stanowisk podejrzonu jest niewielka i ciągle się zmniejsza. Głównym zagrożeniem dla tego gatunku jest zanikanie jego siedlisk w wyniku wtórnej sukcesji roślinności leśnej (PIĘKOŚ-MIRKOWA & MIREK 2006).

Nowe stanowisko *Botrychium lunaria* stwierdzono w rezerwacie przyrody „Kępa Redłowska” (54°29'15,7"N, 18°34'00,8"E, ATPOL DA 70) (Ryc. 1) położonym w granicach administracyjnych Gdyni, na Pobrzeżu Kaszubskim (KONDRACKI 2002). „Kępa Redłowska” jest rezerwatem krajobrazowym, podlegającym ochronie częściowej. Do tej pory podejrzon księżycowy nie był podawany z tego obszaru (PRZEWOŹNIAK i in. 2008).

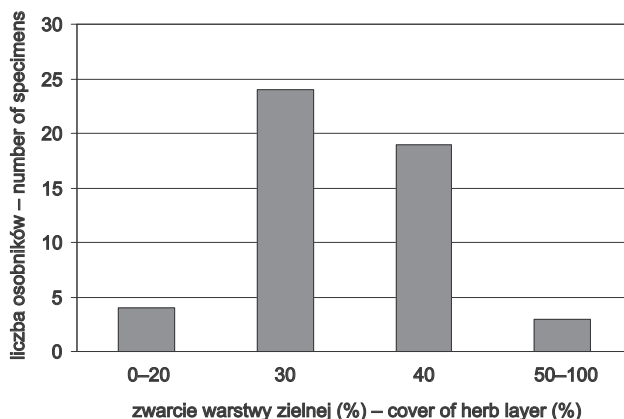
Pierwszych obserwacji nowego stanowiska paproci dokonano wiosną 2010 r. Populacja była obserwowana również w latach 2011 i 2012. Liczy ona łącznie 50 osobników i zajmuje powierzchnię 170 m². Podejrzon księżycowy rośnie na skraju klifu nadmorskiego, w zbiorowisku kwaśnej buczyny niżowej (*Luzulo pilosae-Fagetum*) w warunkach znacznego

zacienienia. W warstwie drzew dominuje *Fagus sylvatica*, a w domieszce występują: *Acer platanoides*, *Betula pendula* i *Quercus petraea*. W warstwie krzewów występuje *Lonicera xylosteum*, natomiast w skład warstwy zielnej wchodzi m.in.: *Anemone nemorosa*, *Galium odoratum*, *Glechoma hederacea*, *Maianthemum bifolium*, *Solidago virgaurea*, *Stellaria holostea*, *Tanacetum vulgare*, *Torilis japonica* i *Veronica chamaedrys*. Warstwa mszysta jest bardzo słabo rozwinięta.

Kwaśna buczyna niżowa jest zbiorowiskiem nietypowym dla *Botrychium lunaria* – gatunek ten jest składnikiem charakterystycznym dla muraw bliźniczkowych (MATUSZKIEWICZ 2005). Jednak pomimo tego, na stanowisku w rezerwacie „Kępa Redłowska”, pędy podejrzozu są dobrze wykształcone i wykazują się dużą żywotnością nawet w przy znacznym zacienieniu spowodowanym obecnością drzew. Niemniej jednak gatunek ten unika miejsc o znacznym zwarcu warstwy zielnej (Ryc. 2). Duża presja turystyczna może spowodować, że stanowisko to zaniknie w przyszłości.

Ryc. 1 (Fig. 1). Nowe stanowisko (New locality) of *Botrychium lunaria* (L.) Sw. 1 – nowe stanowisko (new locality), 2 – Zatoka Gdańska (the Bay of Gdańsk), 3 – rezerwat przyrody „Kępa Redłowska” (“Kępa Redłowska” nature reserve), 4 – drogi (roads), 5 – tory kolejowe (railway track), 6 – rzeki (rivers)

Ryc. 2. Liczba osobników *Botrychium lunaria* w zależności od stopnia pokrywania warstwy zielonej na stanowisku w rezerwacie „Kępa Redłowska”.

Fig. 2. Number of *Botrychium lunaria* specimens in relation to the cover of herb layer in the locality of “Kępa Redłowska” nature reserve.

Summary. New locality of *Botrychium lunaria* (Ophioglossaceae) in northern Poland. A new locality of *Botrychium lunaria* (L.) Sw. was found in “Kępa Redłowska” nature reserve (N Poland) in 2010. The population consists of 50 individuals and grows in *Luzulo-Fagetum* beech forests. *B. lunaria* is protected by law in Poland and endangered in the Pomorze Gdańskie region as well as in the whole country.

LITERATURA

- KONDRACKI J. 2002. Geografia regionalna Polski. s. 441. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- MARKOWSKI R., BULIŃSKI M. 2004. Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Gdańskiego. – Acta Bot. Cassub. Monogr. **1**: 1–94.
- MATUSZKIEWICZ W. 2005. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. s. 540. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- MEUSEL H., JÄGER E. & WEINERT E. 1965. Vergleichende Chorologie der zentraleuropäischen Flora. **1**. s. 258. Karten. G. Fischer Verlag, Jena.
- PIĘKOŚ-MIRKOWA H. & MIREK Z. 2006. Flora Polski. Rośliny chronione. s. 414. Multico Oficyna Wydawnicza, Warszawa.
- PRZEWOŃNIAK M., BULIŃSKI M., CIECHANOWSKI M., GOC M., JĘDRYCZAK P., KOWALCZYK K., MACHNIKOWSKI M., MARKOWSKA M., SAWON E., WINIARSKI A. 2008. Plan ochrony dla Rezerwatu Przyrody „Kępa Redłowska” (gmina miejska Gdynia, pow. grodzki gdyński, woj. pomorskie). Mskr. Biuro Projektów i wdrożeń ekologicznych PROECO, Gdańsk.
- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ŚRODOWISKA z dnia 5 stycznia 2012 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin. Dz. U. Nr 14, poz. 81.
- ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red.). 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. s. xii + 714. Nakładem Pracowni Chorologicznej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- ZARZYCKI K., WOJEWODA W. & SZELĄG Z. 2006. Red list of the vascular plants in Poland. – W: Z. MIREK, K. ZARZYCKI, W. WOJEWODA & Z. SZELĄG (red.), Red list of plants and fungi in Poland, s. 9–20. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.

MAGDALENA LAZARUS, MARTIN KUKWA, *Katedra Taksonomii Roślin i Ochrony Przyrody Uniwersytetu Gdańskiego, ul. Wita Stwosza 59, 80-308 Gdańsk, Polska; e-mail: magda.lazarus@gmail.com, dokmak@ug.edu.pl*

MICHAŁ WIŚNIEWSKI, *ul. Skłodowskiej 12b/5, 81-231 Gdynia, Polska; e-mail: michal457o2@o2.pl*

Przyjęto do druku: 31.01.2013 r.